

репрезентація діяльності його організацій в електронних мережах, успішна реалізація спільних з владою проектів, спрямованих на вирішення актуальних проблем груп, які репрезентують ці організації, може вважатися ознакою розвиненого інформаційного суспільства.

Показником зрілого інформаційного суспільства у економічному вимірі є інноваційність, як провідна характеристика виробничої та управлінської діяльності в інформаційному суспільстві, де інформація набуває статусу капіталу і обертається на ринку інформації.

Соціальні відносини в розвиненому інформаційному суспільстві набувають нової ознаки: вони розширюють тривимірний простір, починаючи перебігати також і у віртуальній реальності.

Одним з найважливіших кількісних показників зрілості інформаційного суспільства є індекс розвитку інформаційно-комунікаційних технологій – ICT Development Index, який будується на основі даних, що надаються на добровільній основі адміністраціями зв'язку і статистичними відомствами країн у відповідь на список питань, що щорічно розсилається Міжнародним союзом електрозв'язку (МСЕ).

Отже, оцінюючи ступінь зрілості інформаційного суспільства, необхідно керуватися системою якісних та кількісних показників. Значимим якісним показником є трансформація суспільної свідомості і набуття нею рис інформаційної. Показником ефективності виконання державою функцій з розбудови інформаційного суспільства є відображення її результатів у функціонуванні громадянського суспільства.

Література

1. Предполагаемые результаты Бухарестской Пан-европейской конференции в подготовке к ВСИО: 10 фундаментальных принципов информационного общества; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ar.gov-murman.ru/vectors/egov/norm.shtml?id=7>.

Штоквиш Олександр Анатолійович
кандидат філософських наук,
старший науковий співробітник (м. Київ)

МІФИ В СТРУКТУРІ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ТА ПРОЦЕС НАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ІСТОРІЇ

Актуальність проблеми історичної пам'яті пов'язана з болісними процесами пошуку національної ідентичності у нашому суспільстві. Минуле не лише скріплює українську націю, але й розколює її. По суті, маємо підстави говорити про множинність пам'ятей про минуле, при чому, часто – про наявність «непримиримих» пам'ятей. На перший погляд здається: як таке можливо? Адже минуле – це об'єктивні факти. Як же спогади про них можуть бути настільки різними, що їх носії готові знову узятися до зброї, щоб тепер

відстоювати свою «правду»?

Насправді проблема криється у природі колективної (суспільної) пам'яті. Видатна італійська дослідниця М. Ферретті з цього приводу зазначає наступне. «Проблема полягає у тому, що пам'яті, самої по собі, так само як і минулого, не існує. Це завжди конструкція, результат безперервної і нечутної активності, часом свідомої, а часом несвідомої взаємодії багатьох людей і різноспрямованих сил, які знову і знову тчуть повітряне покривало минулого. Парадоксально, але в суспільстві існує стільки ж видів пам'яті, скільки індивідуумів, сімей, соціальних груп, кланів. Пам'ять множинна, і часто різні її прояви розділені і конфліктують між собою. А проте можна без особливих зусиль спостерігати щось, що природним чином називається пам'яттю, а саме ...ту сукупність уявлень про минуле, яка в даному суспільстві, у даний історичний момент стає домінуючою і утворює щось, що сприймається більшістю у якості «здорового глузду». Розуміється у такому значенні, пам'ять постає як одне з джерел національної ідентичності, тобто того почуття причетності до певної спільноти, яка, як раз завдяки характерним для неї загальним місцям і міфам, впізнає себе у загальному минулому – і, отже, загалом у сьогоденні» [1]. У зазначеній цитаті підмічено зв'язок між пам'яттю та національною ідентичністю і, по-друге, означено необхідний статус такої пам'яті – бути домінуючою або домінантною.

Пам'ять домінантна – пануюча у певному соціумі версія (модус) колективної пам'яті, яка влаштовує провладні політичні еліти (домінуючий суб'єкт), і нав'язується решті соціуму у якості офіційної інтерпретації подій минулого, з метою легітимації власних політичних цілей і панування. Для забезпечення домінуючого статусу певній візії минулого, політичні сили, які знаходяться при владі, провадять історичну політику, з широким використанням адміністративних і фінансових ресурсів держави. За такого підходу домінантна пам'ять виступає у якості знаряддя впливу на індивідуальну і суспільну свідомість, тобто засобом соціального управління і різновидом маніпулювання історичною свідомістю.

Термін «домінантна пам'ять» набув популярності у середовищі вчених-постмодерністів у 1970–1980 рр., але не є усталеним: часто стосовно одного й того ж змісту вживають терміни: «пам'ять домінантна», «офіційна пам'ять», «нав'язана пам'ять», «дозволена історія», «пам'ять домінуючого суб'єкта» тощо.

Вже у дослідженнях основоположника теорії пам'яті М. Хальбвакса міститься твердження, що здатність колективної пам'яті зберігатися у потоці часу залежить від ступеня впливу групи у суспільстві. Згідно його твердженням, у спогаді ми не відтворюємо образи минулого у тому вигляді, в якому вони першопочатково сприймалися – але швидше так, щоб вони відповідали нашим теперішнім уявленням, сформованим у наслідок впливу на нас певних соціальних сил. У разі залишення старою елітою (або іншим домінуючим суб'єктом) історичної сцени, образи минулого можуть бути зміненими на інші образи, що належать новій соціальній групі, яка досягла влади.

На відміну від історичної науки, яка є раціональною інтерпретацією минулого, історична пам'ять робить це на основі принципово іншої форми людської свідомості – міфу. На думку М. Соколової, історична пам'ять та історія перебувають ледь не в антонімічних категоріях. Вивчення історії спрямоване на найбільш точне (об'єктивне) уявлення минулого, часто на міждисциплінарному рівні ефективної методики. Натомість, усна традиція передачі інформації про минуле міфологічна [2].

Усвідомлення міфологічної природи історичної пам'яті надзвичайно важливе з точки зору прикладної політології. Зокрема йдеться про здолаття розповсюдженого стереотипу, який полягає у перебільшенні (абсолютизації) ролі раціонального знання у структурі колективних уявлень про минуле, або погляду на історичну пам'ять як на суму наукових знань. Останні опосередковано і вибірково «осідають» у пам'яті спільнот. Історична пам'ять не прагне до наукової достовірності, не шукає доказових та фактологічно обґрунтованих пояснень подій минулого.

І міф, і історична наука мають певне відношення до минулих подій, можна, з певною алегоричністю, сказати, що обидва стоять на заваді втрати минулого людством. Але якщо історична наука критично вивчає залишки цього минулого, ретельно упорядковує нагромадження подій відповідно до координат на лінійці часу, то у міфі принципово інша система координат. Міфологічний час – це час першопочатковий, це прачас, час до часу, до початку буття, до початку історичного відліку часу. Це час першопредків, першотворення, «час сновидінь», в якому не існує межі між минулим, теперішнім і майбутнім.

В епоху Романтизму відбувається переосмислення просвітницької «міфологічної політики», направленої в бік «розвінчування влади міфу», «звільнення з міфологічного полону». Процес «реміфологізації», «відродження» міфу охопив у зазначений період різноманітні сторони європейської культури. Найбільшого розмаху цей процес набуває в XVIII-XIX ст. у так звану епоху націоналізму, коли починають формуватися модерні європейські нації. Становлення останніх супроводжувалося жорсткою конкурентною боротьбою за право володіння певними територіями, ресурсами і навіть історичною самоназвою. Питання історичної тяглості, історичного коріння нації, її історичної пам'яті, наявності традицій – все це набуло визначального значення. Величезної ваги, набувають у цей час (перш за все у народів, які не мали писемної історії з античних часів чи раннього Середньовіччя) фольклорні пам'ятки найдавніших часів, у яких містилися б згадки про славетне минуле даного народу, а самі ці пам'ятки несли на собі відбиток унікального «народного духу», міфологічного за своєю природою, притаманного саме цьому народу.

Не дивно, що саме в цей період Європою прокотилася хвиля містифікацій. До таких насамперед належать опубліковані у 1761-1763 рр. «епічні поеми» барда Оссіана – пам'ятка давньошотландської (кельтської) поезії, начебто знайдена англо-шотландським поетом Джеймсом Макферсоном (а насправді сфабрикована ним самим, щоб продемонструвати високу культуру древніх шотландців-горян), а також знаменитий фінський епос «Калевала» –

скомпільований з фольклорних творів Еліасом Льонротом та збірка «старовинних» чеських пісень «Краледворський рукопис», насправді створена чеським філологом Вацлавом Ганкою.

Згодом до формування необхідного образу національної історії долучаються не лише інтелектуали-ентузіасти, а й державні інститути. Відбувається явище, яке відомий англійський вчений Е. Гобсбаум назвав «винаходом традицій». По-суті це процес масштабної і цілеспрямованої ідеологічної «імплантації» певних спільних культурно-політичних символів (національний прапор, національний гімн, національні свята, історичні постаті) у масову свідомість з метою інтегрування етнічного населення певної території в більш згуртовану, культурно однорідну спільноту – націю. «Нація» у цьому варіанті – результат суспільної інженерії з обов'язковим застосуванням технологій маніпулювання свідомістю, свідомо сконструйована спільнота.

Кожна нація винаходила своїх героїв, символи й видатні події, які перетворювалися на частину національної міфології, самосвідомості нації. Саме в цей період відбувається т.зв. процес «націоналізації історії», тобто, пристосування минулого для потреб націотворення. Науковий підхід до інтерпретації складних перипетій в становленні певного народу, особливо, стосовно стосунків з сусідніми народами, нерідко підмінявся впровадженням загальновизнаних національних міфів і стереотипів, які в свою чергу зберігали в собі пам'ять про давні кривди і утиски, сприяли зростанню міжетнічної напруги та слугували підґрунтям для екстремістських рухів. Тобто наукове дослідження минулого, використання наукової методології для опису і пояснення історичних подій було визначено менш вартісним, порівняно зі створенням спрощених «картинок-схем» «героїчного» або «трагічного» минулого конкретного народу, які пропонувалися ідеологами національних рухів. У цьому контексті значна роль відводилася «редагуванню» за допомогою політичного міфу минулого та конструюванню історичної пам'яті.

Відтак феномен політичного міфу здобув особливо пильну увагу серед представників гуманітарної науки ХХ ст., хоча крім даної форми сучасній соціальній свідомості властиві також й інші форми міфу, такі як: соціальний, історичний, релігійний тощо. Така пріоритетність щодо політичного міфу обумовлювалася тим, що науковці відмітили різке зростання нераціональної складової у політичній культурі сучасних їм суспільств, а, головне, відчули негативні наслідки цих змін.

Таким чином, політичний міф – це віддзеркалена в образах ірраціональна форма світосприйняття і світобачення, яка спрощено і контрастно пояснює картину світу; регулює суспільні відносини відповідно до новітніх політичних реалій та запитів, інтересів політичних сил, які ведуть боротьбу за владу. За формою він наслідує класичні архетипні моделі («чорне – біле»; «герой – злодій»; «добро-зло»...); за змістом є політично маркованою, акцентованою та адаптованою для сприйняття широким загалом інформацією, яка не потребує перевірки та аргументації; за функцією є засобом маніпулятивного корегування суспільної свідомості та інструментом у боротьбі за завоювання, легітимізацію та втримання влади [3]. Разом з тим треба розуміти, що саме ці міфологічні

властивості історичної пам'яті лежать в основі технологій політичного маніпулювання, ідеологічної індоктринації, метою яких є використання даної властивості масової пам'яті у політичних інтересах.

Література

1. Ферретти М. Непримируемая память: Россия и война. Заметки на полях спора на жгучую тему / М. Ферретти // Неприкосновенный запас. – 2005. – № 2-3(40-41).

2. Соколова М. В. Что такое историческая память [Электронный ресурс] / М.В. Соколова // Преподавание истории в школе. – Режим доступа <http://pish.ru/blog/articles/articles2008/142>

3. Бойко О.Д. Сучасний політичний міф як інструмент конструювання історичної пам'яті / О. Бойко // Національна та історична пам'ять. Державотворчі та цивілізаційні здобутки українського народу. Збірник наукових праць. – 2011. – Вип.1. – С. 82–100.

Яцина Юлія Олександрівна

аспірант кафедри політології

Запорізького національного університету

НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ СТАТИСТИЧНОГО АНАЛІЗУ В ДОСЛІДЖЕННЯХ КОРУПЦІЇ В ДЕРЖАВІ

Дослідженням корупції займаються більшість гуманітарних та соціальних наук, в тому числі, юриспруденція, історія, соціологія та, навіть, філософія. Державна корупція, як один з найвищих рівнів корупції, є невід'ємною складовою будь-якого політичного аналізу [2; 3]. Так, пошук в базі даних одного американського університету за ключовим словом «корупція» дав понад 60 000 відповідей [1, с. 59]. Однак, адекватного глибокого та всебічного розгляду дане явище не отримало досі. Це зумовлює постійний інтерес до його вивчення та, водночас, невизначеність щодо інструментарію та методів дослідження.

Загалом під корупцією в державі ми розуміємо протиправне використання посадовою особою наданих їй управлінських ресурсів не для забезпечення виконання завдань і функцій структури, а для особистої чи групової вигоди як у матеріальній, так і нематеріальній формі. При цьому протиправне використання виступає у вигляді порушення як формальних нормативно-юридичних моделей, включаючи норми службової поведінки та етики, так і неформалізованих соціетальних норм поведінки, етики і моралі. Складність дослідження феномену корупції зумовлене тим, що найчастіше корупційні відносини складаються в полі неформальних практик, відбувається «тіньова взаємодія» суб'єктів з приводу вирішення конкретного питання. Люди часто замовчують ці протиправні тіньові взаємодії. Це властиво людській природі, по-перше, і здоровому глузду, по-друге. Адже суб'єкт, який дає хабар або